

TESTAMENT & OVERLIJDEN

NIEUWE
EDITIE
met cijfers
2013

CISKA SIKKEL-SPIERENBURG

Consumentenbond

CISKA SIKKEL-SPIERENBURG

TESTAMENT & OVERLIJDEN

Consumentenbond

6^e, herziene druk, april 2013

Copyright 2013 © Consumentenbond, Den Haag

Auteursrechten op tekst, tabellen en illustraties voorbehouden

Inlichtingen Consumentenbond

Auteur: Ciska Sikkels-Spiereburg

Verder werkte mee: Mr. Jaap van Straaten

Eindredactie: Georgie Dom

Grafische verzorging: PUUR Publishers/Nanette van Mourik, Janita Sassen,
Lian van Meulenbroek BNO

Illustraties: Lian van Meulenbroek (p. 45, p. 56, p. 123)

Foto's: iStockphoto, nationale beeldbank (p. 105), Ciska Sikkels-Spiereburg (p. 12)

ISBN 978 905951 2283

NUR 822

Behoudens uitzonderingen door de wet gesteld, mag zonder schriftelijke toestemming van de rechthebbende op het auteursrecht c.q. de uitgever van deze uitgave, door de rechthebbende(n) gemachtigd namens hem op te treden, niets uit deze uitgave worden veeleenvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of anderszins, hetgeen ook van toepassing is op de gehele of gedeeltelijke bewerking.

De uitgever is met uitsluiting van ieder ander gerechtigd de door derden verschuldigde vergoedingen voor kopiëren, als bedoeld in artikel 17 lid 2, Auteurswet 1912 en in het KB van 20 juni 1974 (Stb. 351) ex artikel 16B Auteurswet 1912, te innen en/of daartoe in en buiten rechte op te treden.

Hoewel de gegevens in dit boek met grote zorgvuldigheid zijn bijeengebracht, aanvaardt de uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele (zet)fouten of onvolledigheden. De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten van derden zo goed mogelijk te regelen; degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich tot de uitgever wenden.

INHOUD

1	NALATENSCHAPSPLANNING	13
1.1	Zorgen dat uw partner financieel verzorgd achterblijft	14
1.2	Zorgen dat uw vermogen bij uw kinderen terecht komt	14
1.3	Zorgen dat uw bezittingen zó worden verdeeld als u zelf wenst	15
1.4	Belastingbesparing	15
1.4a	Schenken (en belasting besparen) tijdens leven	15
1.4b	Vrijstelling voor de schenkbelasting	15
1.4c	Schenken aan uw kinderen	16
1.4d	Schenken aan een goed doel	17
1.4e	Combinatie van schenken en nalaten	18
2	WETTELIJK ERFRECHT	21
2.1	Wie erven van u?	22
2.2	Wettelijke verdeling	23
2.2a	Ongedaan maken	24
2.2b	Wettelijke rechten langstlevende	25
2.2c	Welke kinderen zijn erfgenamen?	26
2.2d	Legitieme portie	27
2.2e	Wilsrechten	27
2.2f	Wettelijke verdeling en eigen onderneming	28
3	TESTAMENTAIR ERFRECHT	29
3.1	Leve het testament...	30
3.1a	Samenwoners	31
3.1b	Alleenstaanden en mensen met een latrelatie	31
3.1c	Kinderloos echtpaar	32
3.1d	Ongedaan maken van de wettelijke verdeling	32
3.2	Nuttig om te weten	32
3.2a	Hoe maak ik een testament?	32
3.2b	Kosten testament	35
3.2c	Testament herroepen of wijzigen	35
3.2d	Verwerpen van de nalatenschap	36
3.2e	Executeur	37
3.2f	Voorwaardelijke making	38
3.2g	Legaat toekennen	39

3.3	Testamentvormen	39
3.3a	Testament met ouderlijke boedelverdeling	40
3.3b	Testament met wettelijke verdeling als basis	40
3.3c	Vruchtgebruiktestament	43
3.3d	Tweetrapstestament	46
3.3e	(Super)turbotestament	48
3.3f	Keuzelegaatstestament	48
3.3g	Menutestament	49
3.3h	Goeddoeltestament	50
3.3i	Ondernemerstestament	50
3.3j	Voogdijtestament	51
3.4	Clausules	52
3.4a	Uitsluitingsclausule	53
3.4b	Inbrengclausule	53
3.4c	Wilsrechtenclausule	54
3.4d	30-dagenclausule	55
3.4e	'Ik opa/oma'-clausule	56
3.4f	Plaatsvervullingsclausule	57
3.4g	Ontervingsclausule	58
3.4h	Echtscheidingsclausule	59
3.4i	Bewindvoerdersclausule	59
3.5	Het ideale testament?	60
4	PRAKTISCHE REGELZAKEN	61
4.1	Persoonlijk memorandum	62
4.2	Euthanasie en donorregistratie	62
4.3	Uitvaartverzekering	63
4.3a	Twee soorten	63
4.3b	Premie	64
4.3c	Natura-uitvaartverzekeringen	64
4.3d	Kapitaalverzekeringen	66
4.3e	Andere belangrijke punten uitvaartverzekeringen	66
4.3f	Uitvaartverzekering en de fiscus	68
4.3g	Wel of geen uitvaartverzekering?	68
5	DIRECT NA EEN OVERLIJDEN	71
5.1	Aangifte van het overlijden	72
5.1a	Akte van overlijden	72
5.2	Regels rondom de uitvaart	73

5.3	Contact met de uitvaartondernemer	74
5.4	Donorregister	76
5.5	Wensen van de overledene	77
5.5a	Testament of codicil	77
5.5b	Terbeschikkingstelling	78
6	DE UITVAART	79
6.1	Afspraken met de uitvaartondernemer	80
6.2	Standaard of anders?	81
6.3	Verzorging en opbaring	81
6.4	Grafkisten	82
6.5	Kennisgeving van overlijden	83
6.5a	Drukwerk	83
6.5b	Rouwadvertentie	83
6.6	Vervoer en rouwstoet	83
6.7	Bloemen	84
6.8	Afscheidsbijeenkomst	85
6.8a	Muziek	86
6.8b	Beeld- en/of geluidsopnamen	86
6.8c	Condoleanceregister	86
6.8d	Een herinnering op papier	87
6.8e	Enkele praktische punten	87
6.9	Kosten	88
6.10	Begrafenis	90
6.10a	Algemeen graf	90
6.10b	Eigen graf	91
6.10c	Grafkostenonderzoek	92
6.10d	De grafsteen	93
6.10e	Bovengronds begraven of bijzetten	94
6.11	Crematie	95
6.11a	Asbestemming	95
6.12	Samenkomst na de uitvaart	97
6.13	Uitvaarten bij verschillende godsdiensten en levensovertuigingen	97
6.14	Nieuwe ontwikkelingen	97
6.14a	Lijkbezorging	98
6.14b	Online	100
6.15	Afwikkeling van de uitvaart	100
6.15a	Klacht over de uitvaartondernemer	100
6.15b	Klacht over de uitvaartverzekering	101
6.15c	Kosten van de uitvaart hoger dan de financiële middelen?	104

7	AFWIKKELING VAN HET OVERLIJDEN	105
7.1	Verklaring van erfrecht	106
7.2	Welke instanties moeten worden geïnformeerd?	107
7.3	Bankrekeningen en creditcards	107
7.3a	Bankrekening op naam van de overledene	108
7.3b	En/of-rekening	108
7.3c	Creditcard	109
7.3d	Spaar- en effectenrekeningen	109
7.3e	Bankkluis	110
7.4	Kredietinstellingen	110
7.4a	Hypothecaire schuld	110
7.5	Werkgever	111
7.6	Uitkeringsinstanties	111
7.6a	AOW	112
7.6b	ANW	112
7.6c	WWB	113
7.6d	WUV	113
7.7	Pensioenfonds of pensioenverzekeringsmaatschappij	113
7.8	Verzekeringen	115
7.8a	Schadeverzekeringen	115
7.8b	Levensverzekeringen	115
7.9	De huurwoning	116
7.9a	Huurtoeslag	117
7.9b	Lokale heffingen	117
7.10	Auto	118
7.10a	Kenteken en motorrijtuigenbelasting	118
7.10b	Autoverzekering	119
7.11	Abonnementen en lidmaatschappen	119
7.12	Post	120
7.13	Huis leegmaken	120
7.14	Voogdij kinderen	120
8	AFWIKKELING VAN DE NALATENSCHAP	121
8.1	Waaruit bestaat de nalatenschap?	122
8.2	Verdeling van de nalatenschap	122
8.3	Erfbelasting	123
8.3a	Indienen van de aangifte erfbelasting	123
8.3b	Waarde van de nalatenschap voor de erfbelasting	124
8.3c	Vrijstellingen erfbelasting	124
8.3d	Tarief erfbelasting	125

8.3e	Afhandeling aangifte erfbelasting	127
8.4	Bezwaar, beroep en andere zaken	127
8.4a	Bezwaar en beroep	127
8.4b	Proceskostenvergoeding	129
8.4c	Uitstel van betaling	129
8.4d	Kwijtschelding	130
8.4e	Ambtshalve vermindering aanslag	130
8.4f	Rente	130
8.4g	Hardheidsclausule	131
8.4h	Commissie voor de Verzoekschriften	131
8.4i	Nationale Ombudsman	131
8.5	Afwikkeling inkomstenbelasting van de overledene	132
8.6	Enkele andere fiscale gevolgen	133
8.6a	Fiscaal partnerschap	133
8.6b	Kapitaalverzekering eigen woning (KEW)	133
8.6c	Teruggave (inkomsten)belasting	133
Bijlage 1 Voorbeeld van een persoonlijk memorandum		134
Bijlage 2 Voorbeeld van een codicil		138
Begrippen		139
Adressen		142
Register		145

INLEIDING

In de volgende pagina's staat overlijden centraal: een onderwerp waar mensen niet graag bij stil staan. Toch is het nuttig dit boek een keer door te nemen. Want wat moet er allemaal worden geregeld, onmiddellijk nadat iemand is overleden? En welke zaken kunt u op iets langere termijn regelen? Hoe gaat het met uw nalatenschap als u zelf niets heeft geregeld en welke zaken kunt u regelen in een testament? Welke mogelijkheden zijn er zoal bij een begrafenis of crematie?

Wij maken u in dit boek wegwijs in de belangrijkste administratieve en financiële zaken rondom overlijden. De emotionele kant laten we buiten beschouwing. Daarvoor kunt u onder meer terecht bij de Landelijke Stichting Rouwbegeleiding (zie Adressen) of op www.landelijksteunpuntrouw.nl.

Hoofdstuk 1 gaat over nalatenschapsplanning: wat kunt u allemaal doen om de overgang van uw vermogen naar een volgende generatie nog tijdens uw leven zo veel mogelijk volgens uw eigen wensen te laten verlopen?

In de hoofdstukken 2 en 3 beschrijven we het wettelijk erfrecht en het testamentair erfrecht. Het wettelijk erfrecht is van toepassing op uw erfenis als u bij leven niets heeft geregeld. Heeft u speciale wensen voor de overgang van uw vermogen en vindt u de regeling in het wettelijk erfrecht niet voldoende, dan zult u een testament moeten maken. Het grote voordeel van een testament is dat u hierin al uw persoonlijke wensen voor de vererving van uw vermogen kenbaar kunt maken. Een testament maakt er maatwerk van.

Voor dat maatwerk moet u wel weten welke mogelijkheden een testament allemaal biedt. Daarom beschrijven we in hoofdstuk 3 een aantal veelvoorkomende testamenten en bepalingen in testamenten (de zogenoemde clausules).

Hoofdstuk 4 gaat kort in op euthanasie en uitgebreider op de verschillende vormen van uitvaartverzekeringen en de fiscale gevolgen daarvan.

Tussen hoofdstuk 4 en 5 loopt een virtuele scheidslijn door het boek: de eerste vier hoofdstukken gaan over zaken die u kunt regelen in verband met uw eigen overlijden. Vanaf hoofdstuk 5 krijgt u informatie voor het geval u te maken krijgt met het overlijden van een naaste: wat moet en kunt u dan allemaal regelen?

De meest spoedeisende zaken, zoals het doen van aangifte van het overlijden bij de

burgerlijke stand, beschrijven we in hoofdstuk 5. In dit hoofdstuk kunt u ook lezen over het eerste contact met de uitvaartverzorger.

Hoofdstuk 6 beschrijft de invulling van de uitvaart. Alle onderdelen van een uitvaart worden in chronologische volgorde beschreven, van de afspraken met de uitvaartverzorger tot de samenkomst na de uitvaart. U kunt de uitvaart op veel manieren een persoonlijk tintje geven; ook hierover vindt u informatie. Tot slot leest u in dit hoofdstuk wat u moet doen als u klachten heeft over de uitvaartverzorger of de uitvaartverzekering.

In hoofdstuk 7 staat beschreven waar u aan moet denken bij de administratieve afhandeling van de nalatenschap van de overledene. Welke instanties moet u inlichten, hoe regelt u het nabestaandenpensioen voor de achterblijvende partner van de overledene, op welke manier kunt u bij het saldo van de bankrekeningen enzovoort?

Het laatste hoofdstuk (hoofdstuk 8) behandelt de fiscale afwikkeling van de nalatenschap. Wie is erfgenaam, wat zijn de erfdelen van de verschillende erfgenamen en welke rol speelt de fiscus daarbij? We gaan hierbij globaal in op de werking van de erfbelasting; op welke vrijstellingen kunt u een beroep doen? Ook stippen we de aangifte inkomstenbelasting van de overledene aan. De complexe gevolgen van de verdeling van de nalatenschap voor de inkomstenbelasting passen niet in het kader van dit boek en laten we buiten beschouwing. Met vragen hierover kunt u terecht op de site van de Belastingdienst en bij de Belastingtelefoon (zie Adressen).

Aan het eind van het boek vindt u als bijlagen een voorbeeld van een codicil en van een persoonlijk memorandum. Een korte uitleg van veelvoorkomende begrippen, een adressenlijst van de instanties die in dit boek aan de orde zijn gekomen en een register ronden de informatie af. Informatie die deels gebaseerd is op ervaringen, opmerkingen en vragen van onze leden; uit de praktijk dus.

Dit boek gaat over een moeilijk onderwerp, maar zal u daarbij van grote waarde zijn.

Ciska Sikkel-Spienburg heeft na haar studie fiscaal recht gewerkt als belastingadviseur en financieel planner. Daarna was ze enige jaren financieel onderzoeker bij de Consumentenbond. Momenteel is ze zelfstandig financieel adviseur en vertaler van met name juridische teksten. Ze heeft al diverse financieel/juridische boeken voor de Consumentenbond geschreven.